

[HISTORIA]

Nagrody
Historyczne
POLITYKI
od 1959

NAGRODY HISTORYCZNE POLITYKI 2021 ZA 2020 ROK

Poniżej przedstawiamy nominacje do Nagród Historycznych POLITYKI za 2020 r. w kategoriach: prace naukowe, monografie oraz prace popularnonaukowe, publicystyka. W ubiegłym tygodniu ogłosiliśmy nominacje w działach: debiuty, pamiętniki i źródła (można się z nimi zapoznać na polityka.pl/nagrodyhistoryczne). Już za tydzień, 19 maja, ujawnimy laureatów we wszystkich kategoriach.

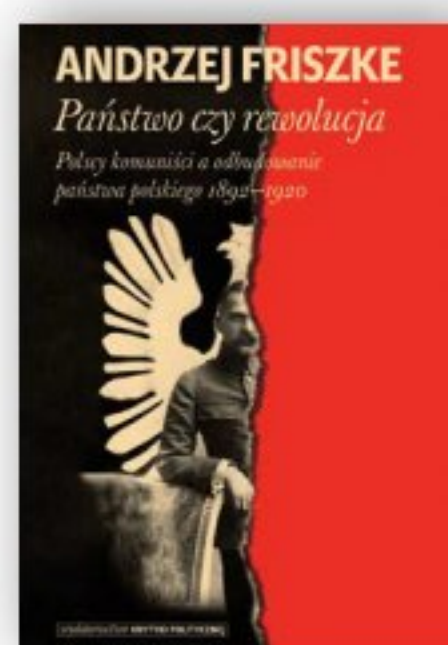
KATEGORIA PRACE NAUKOWE, MONOGRAFIE

Jan Grabowski, Na posterunku. Udział polskiej policji granatowej i kryminalnej w zagładzie Żydów, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2020

Chodzi oczywiście o polską policję granatową i kryminalną (tę wywodzącą się z Policji Państwowej II RP) i o jej udział w zagładzie Żydów. Jan Grabowski nie po raz pierwszy demonstrowuje swój warsztat niestrudzonego badacza archiwów i innych źródeł oraz metodę badania szczegółowego. Gdy się da, wieś po wsi, miasteczko po miasteczku, od policjanta do policjanta. Obraz, jaki się wyłania, jest straszny. Jakakolwiek by pojawiała się krytyka ustaleń Grabowskiego (a ich nie brakuje zwłaszcza ze strony zwolenników urzędowo obowiązującej polityki historycznej) zrab faktów i prawd broni się z powodzeniem. Jest to lektura trudna i ciężka, ale obowiązkowa.

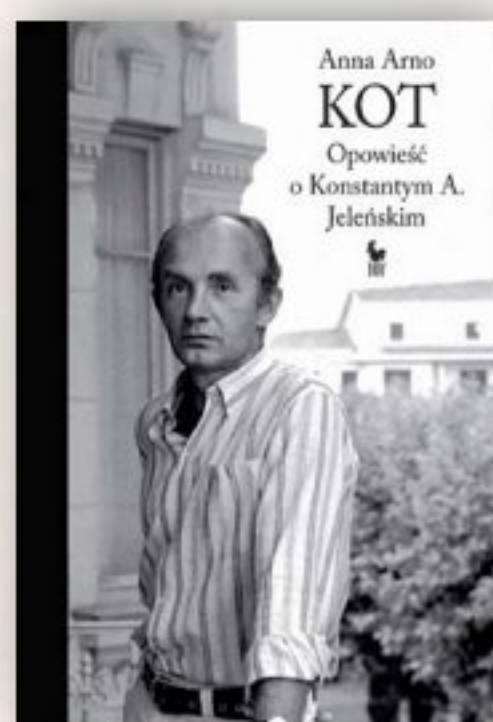
WIESŁAW WŁADYKA

Andrzej Friszke, Państwo czy rewolucja. Polscy komuniści a odbudowanie państwa polskiego 1892–1920, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa 2020

Autor przywraca naszej pamięci środowiska wyklętych. KPRP, później Komunistyczna Partia Polski, była partią wykluczonych różnej narodowości. Brak legalności wybrała sama, bojkotując kluczowy projekt Polaków, czyli niepodległe, suwerenne państwo. W 1920 r. wołała stanąć po stronie Armii Czerwonej, czyli służyć agresorowi. Jednocześnie była to partia intelektualistów. Róża Luksemburg to jedyna postać, która przebiła się do europejskich mediów, ale wybitnych głów było więcej. Socjaliści niepodległościowi, od Józefa Piłsudskiego po Leona Wasilewskiego, okazali się na szczęście bardziej sprawczy. Warto o tym czytać, mając w pamięci tragiczny finał, czyli wymordowanie niemal wszystkich czołowych polityków KPP przez NKWD w latach trzydziestych XX w.

WŁODZIMIERZ BORODZIEJ

Anna Arno, Kot. Opowieść o Konstantym A. Jeleńskim, Wydawnictwo ISKRY, Warszawa 2020

Anna Arno opublikowała wcześniej biografię Konstantego Gałczyńskiego, jest również autorką dwóch tomów opowiadań. Umie pisać. Pióro ma świetne i dlatego jej opowieść o Konstantym Jeleńskim, zwanym przez krewnych i znajomych Kotem, czyta się wybornie. Tym bardziej że poprzedzona została międzynarodową kwerendą. Jej bohater był postacią nietuzinkową, nowoczesny kosmopolita z przedwojennymi manierami, poliglota, eseista i najwybitniejszy krytyk emigracji, współpracownik paryskiej „Kultury”. W czasie wojny dostał Krzyż Walecznych. Jemu polska kultura zawdzięcza promocję na Zachodzie. Należał do tej kategorii ludzi, z którymi chciałoby się porozmawiać. Na przykład w Nozie, małej osadzie na Korsyce, gdzie wyjeżdżał na wakacje z malarką Leonor Fini.

MARCIN ZAREMBA

Maria Halamska, Ciągłość i zmiana. Wieś polska 1918–2018. W poszukiwaniu źródeł teraźniejszości, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN/Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2020

Ta książka należy do rzadkiego i cennego gatunku prac przedstawiających wielkie tematy w zwięzły i zrozumiały sposób. Trudno o większą rozległość tematu niż stuletnia historia polskiej wsi. Przeszła ona w omówionym stuleciu od epoki preindustrialnej, przez krótką i nietypową (specyficzną dla PRL) epokę przemysłową, po transformację pod wpływem nowych, potężnych sił epoki postindustrialnej. Jest to historia wielkich struktur społecznych i zmian dokonujących się niepostrzeżenie, bo trwających dekady. Odbijają się w niej losy poszczególnych ludzi, rodzin i wiosek. Wielkość podjętego tematu idzie w parze z pogłębioną analizą i szerokim wykorzystaniem dorobku nauk społecznych, a zarazem ze zwięzłością – tę wielką historię autorka prezentuje na niespełna 250 stronach.

DARIUSZ STOLA

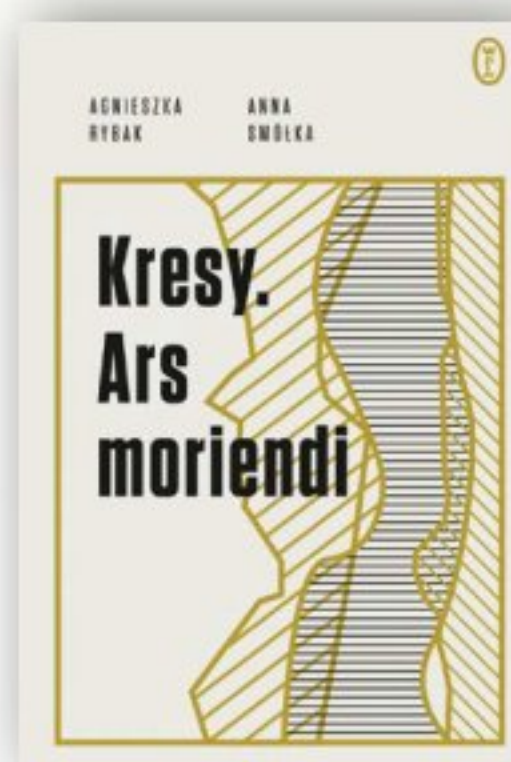
KATEGORIA PRACE POPULARNONAUKOWE

Filip Gańczak, **Jan Sehn. Tropiciel nazistów**, Wołowiec 2020

Generał Taylor kazał nam zapakować dziennik w dwa wielkie pudła... „Podróż miałem wygodną, aczkolwiek paczki z pamiętnikiem dwukrotnie latały nam po głowach...”. To fragmenty korespondencji oraz wspomnień Jana Sehna i jego asystentki z podróży pociągami z Norymbergi w 1947 r. Sehn to sędzia śledczy, przewodniczący krakowskiej komisji badania zbrodni hitlerowskich, założyciel działu dokumentacji w miejscu pamięci Auschwitz-Birkenau. Telford Taylor to główny prokurator (następca Jacksona) w Norymberdze z ramienia USA. Od niego zależało, czy dzienniki Hansa Franka – jedno z najważniejszych źródeł do badania okupacji – przekazane zostaną Polsce. Taylor publicznie zadeklarował wdzięczność Sehnowi za to, że ten pomógł mu w zbieraniu w Polsce materiałów przed głównym procesem norymberskim. Sehn był profesorem UW, ale najbardziej zasłynął jako tropiciel zbrodniarzy, z których najsłynniejsi to Rudolf Höss i Amon Göth. Umarł nagle we Frankfurcie. Na szczęście, opisu jego działalności podjął się Filip Gańczak – znakomity i kompetentny dziennikarz, germanista i bardzo dobry zawodowy historyk.

MARIAN TURSKI

Agnieszka Rybak, Anna Smółka, **Kresy. Ars moriendi**, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2020

Świetnie napisany reportaż historyczny, poruszająca, wielowątkowa podróż po wschodnich terenach przedwojennej Polski, na których spotykamy wielopokoleniowe rodziny, poznajemy dramatyczne i niełatwe losy ludzi od zawsze związanych z Kresami. W opowieściach pojawiają się historie ich domów, majątków, utraconej ojczyzny, instytucji.

Czytamy m.in. o bibliotece Baworowskich, o cmentarzu Orląt we Lwowie i niezwykle pośmiertnej historii gen. Tadeusza Rozwadowskiego. Jeden z rozdziałów opowiada o korekcie wschodniej granicy w 1951 r., „kreska na mapie”, która po raz kolejny mieszkańców Kresów podporządkowała wielkiej polityce. Agnieszka Rybak i Anna Smółka zapraszają nas w niezwykle miejsca z trudną, pomieszaną religijnie, społecznie i narodowościowo historią. Książka przypomina i wyciąga z zakamarków pamięci dzisiejszych i dawnych mieszkańców Kresów niezwykle, niekiedy wręcz sensacyjne historie. Autorki pojechały w opisywane przez siebie miejsca, obraz przeszłości uzupełniły współczesną opowieścią i zdjęciami.

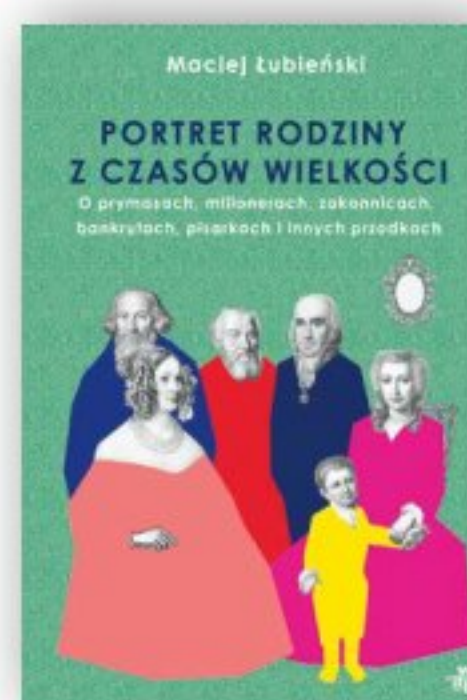
BOŻENA SZAYNOK

Józef Krzyk, Barbara Szmatoch, **Korfanty. Silna bestia**, Wydawnictwo Sonia Draga, Katowice 2020

Korfanty jako tytułowa bestia aż prosi się o recenzję sporo dłuższą. „Miał talent do przysparzania sobie wrogów i toczenia bezsensownych wojen”. Autorzy odczytali jego biografię – nie tylko i nie głównie polityczną – na nowo. Wychodzi lokalny trybun, watażka, populistą. W Warszawie nie umiał sobie znaleźć miejsca. Przede wszystkim jednak człowiek. Wieczne kłopoty finansowe i towarzyskie. Nie pasował do Katowic ani do chadecji, którą symbolizował. Postać, którą znamy głównie jako ofiarę sanacji, ale autorom udało się wydobyć znacznie więcej: od porażki do sukcesu, od prestiżowej klęski po ogólnopolskie uznanie. Nie myślimy o Korfantym tylko jako o polityku, argumentują autorzy. Spójrzmy, jak bardzo różni się jego biografia oficjalna od prawdziwej. Kolejny sukces polskiego reportażu historycznego.

WŁODZIMIERZ BORODZIEJ

Maciej Łubieński, **Łubieńscy. Portret rodziny z czasów wielkości. O prymasach, milionerach, zakonnicach, bankrutach, pisarkach i innych przodkach**, Wydawnictwo W.A.B., Warszawa 2020

Maciej Łubieński, współtwórca słynnego kabaretu Pożar w burdelu, opisał swoją rodzinę od „zaś” aż po dziś. Podtytuł książki zapowiada, jaka to będzie opowieść, jaki zbiór postaci, jakie przygody i awantury. Niech nie myli łatwość pisania autora i jego wodewilowe upodobania. Jest to rzecz w swojej podstawie jak najbardziej na serio, oparta na solidnych badaniach źródłowych, głęboko wnikająca w realia kilku epok historycznych oraz ich uwarunkowań. Tak dalece, że daje się złapać kilka prawd uniwersalnych, jak najbardziej pasujących do czasów najnowszych. Zwłaszcza gdy wczytujemy się w postawy ludzi mieszczące się gdzieś w continuum między begunami bohaterstwa a zaprzaństwa.

WIESŁAW WŁADYKA

Nominowało Jury w składzie: prof. dr hab. **WŁODZIMIERZ BORODZIEJ**, prof. dr hab. **DARIUSZ STOLA**, dr hab. **BOŻENA SZAYNOK**, red. **MARIAN TURSKI**, prof. dr hab. **WIESŁAW WŁADYKA**, dr hab. **MARCIN ZAREMBA**.

Mecenasami Nagród Historycznych POLITYKI są:

ZAIKS

Dantex